

22. / 1942. /
Státna ležnica v Slovincách
Číslo listu: 133.
Číslo obdoby: H. 67.-26. l.

Krönika štätnej ľudovej školy

v Nížnych - Slovinkách.

Ked' tuto kröniku započnem písať, predstavujem si, kröniku "pekne, podrobne napísanu, ktorá krönika podľa obráz každému o tom, či vlastne ako vyvinula, ako účinkovala a vôbec ako prospela škola svojmu šlachetnému cieľu.

Bohužiaľ, ja to tu teraz učiť nemôžem. Nemám k tomu žiadne širšie pramene, než zostalé, staré "školské" správy", ktorí ale hovoria len veľmi jednostranne.

Praxujem ich teda k tejto mojej práci, aby dáta, tu nachodiacca, boli kompetentní.

Prvým majiteľ tejto školy bol, "Pohornádska železopriemyselná učast. spoločnosť." Tydržiavateľ školy bol; "Bratská pokladnica Pohornádskej železopriemyselnej učast. spoločnosti."

Spoločnosť tato, aby poláskčila zaskolovanie školopovinných detí svojich robotníkov, rozhodla sa, že vystaví a zariadi jednu súkromnú verejnú ľud. školu. Pre ten cieľ zariadila jeden obyčajný, drevený, robotnícky byt, kde sa aj začalo vyučovať už dňa 1. sept. 1897. ~

Vedením tejto mladej školy spoločnosť poverila Kolomana Zimmánieho, ktorý vyučovanie začal so 16 deťmi. Učinkoval ale len 1 rok, ponúvác na konci tohoto škol. roku svoje miesto zanechal.

Od 1. sept. r. 1898. až do 1. decembra r. 1898. bola škola bez učiteľa. Dňa 1. dec. 1898. menovaný bol za učiteľa Ján Borovicený z Krompachoch. Menovaný učinkoval na tomto mieste až do dňa 1. okt. 1904.

Od začiatku učinkovania tejto školy počet zapísaných žiakov bol nasledovný:

V škol. roku 1897. - 98.	zapísaní boli	16	detí,
" " " 1898. - 99.	" " "	18	"
" " " 1899. - 1900	" " "	22	"
" " " 1900. - 1901	" " "	36	"
" " " 1901. - 1902.	" " "	38.	"
" " " 1902. - 1903.	" " "	40	"
" " " 1903. - 1904.	" " "	45	"

Ke počet žiakov v škol. roku 1900-1901. skoro sa dvojnásobil, správa banskeho závodu prenechala školu do tej budovy, kde teraz, keď sa táto kronika píše, - umiestnený je čitnísky stáň.

Ke som už spomenul, Ján Borovicený učinkoval len do dňa 1. okt. 1904. Keď menovaný stane sa tuto zanechal, nastúpiť na jeho miesto učiteľ Rudolf Schermann, ktorý učinkoval nepretržite až do dňa 31. aug. r. 1923.

Počet zamestnaných robotníkov stále rástol. Rovnočasne stým, rástol aj počet školopovinných.

Počet zapísaných detí s roku na rok rástol

následovne:

v školskom roku 1904.-1905.	zapísaní boli	42 detí
" " " 1905.-1906	" " "	49 "
" " " 1906.-1907	" " "	38 "
" " " 1907.-1908.	" " "	44. "

Počet školopovinných detí v šk. roku 1908.-1909 rástol na 77. Preto ten veľký dorast, spoločnosť musela sa starať o to, aby bola zriadená a menovaná aj druhá učiteľská sila. Tým spôsobom bol menovaný na to druhé uč. miesto František Halász, ktorý v jednom menovaní bol aj za správcu tejto školy.

Od tej doby je už škola dvojtriedna a znovu zriadení triedu priniesli zase do tej budovy v ktorej budove škola pôvodne bola umiestnená.

Vyvinutím banského závodu, raste počet zamestnancov a tým aj počet školopovinných. Vidno to už aj z toho, že v 1909-10. šk. roku tieto školy navštevujú 112 každodenné a 40 opak. detí.

Od tej doby počet zapísaných detí kde raste, kde zase klesá. Pre zaujímavosť odelyjim to.

V škol. roku 1910.-11 nemáme žiadne záznamy. V škol. roku 1911-12. prijatí a zapísaní boli 144 detí do každodenných, 17 detí do opakovacej školy. Krom tých zapísaní boli ešte 24 učni do školy učňovskej. Spolu: 185. Ke počet zapísaných žiakov tak rýchle raste, potrebná bola ešte jedna učiteľská sila. Na toto novo-zriadené učiteľské miesto menovaná bola Rozália Kráčáková. V škol. roku 1912-13. zapísaní boli: 142 každodenné, 11 opak. školopovinné a 20 učni. Spolu: 173. V šk. roku, 1913.-14.

xapísané boli 157. každodenne - 17. opakovacie
školo-provinni deti a 33 učni. Spolu 207.

V školskom roku 1914.-15. počet xapísaných školo-pro-
vinnych dieťok sklesol. Do každodennej školy dalo
sa xapísat len 128 detí, do opakov. školy až až 37.

Všobecná mobilizácia stýžla aj jedného učiteľa, ktorého
triedu pozostáli kolegovia medzi sebou rozdéli.

V školskom roku 1915.-16 počet xapísaných dieťok raso-
rástol. V každodennej škole xapísané boli 141 detí,
v opakovácii 42, - spolu: 183. V školskom roku 1916-17.
návštevovaly každodennú školu 147, opakovacia školu
45 detí. ~ Spolu: 192. Škálny rok 1917-18 mal ríš opät
menej detí. Chodilo do každodennej školy 137, do opaková-
cij 49 detí. ~ Spolu: 186. ~

Stýžmito číslami znázornit som chcel počet, v rok-
na rok, škole návštevu dieťok.

Zaujímam bude ale pre túto kroniku, keď sa kubrieme
do hlbí do tajomnej minulosti tejto školy. Dostaneme
tak obrázok školy predpreviátovej.

Spoločnosť, ako pin-madžarský kapitál, nespo-
kojila sa len stýžm, ríš si vyberávala dušo tunajších
hór, vyžadovala to aj od tých malých slovenských dieťok,
ktorí, núteno od tunajších pomurov, chodilo do tejto
súkromnej školy, kde ho potom previatili, prekrotili,
aby svoju materinskú reč, - na väčnosť ~ odstavili. Túto
nelúdskú prácu svedčit budú, tu sa nasledujúce
čísla, ktoré nám prezradia, ríš kolko slovenských
dieťok muselo sa učit' jemu cudrým jazykom.

V školskom roku ¹⁹⁰⁹⁻¹⁰ xapísaných 152 detí,
slovenských len 70. Pre šk. rok 1910-11 ne-
máme ríšadne data. V školskom roku 1911-12. so

zapísaných 185 detí, slovenských bolo 83 detí. V škol-
skom roku 1912-13, zo zapísaných 173 detí,
slovenských bolo 79 detí. V školskom roku 1913-
14, zo zapísaných 207 detí, slovenských bolo
97 detí, v škol. roku 1914-15. zo zapísaných 166
detí, slovenských bolo 67 detí, V škol. roku 1915-16.
zo školunávštevujúcich 183 detí, slovenských bolo
72 detí. V školskom roku 1916-17. zo zapísaných
192 detí slovenských bolo 75 detí. V školskom
roku 1917-18. zo zapísaných 186 detí, sloven-
ských bolo 75 detí.

Sú to veľmi smutné dáta, pre tunajší ľud,
zvlášť pre tunajších Slovákov, ktorí ale hudo
ukazujú na pravdu našej hymny, že: "Slon a
peklo, márne vaše - proti nám sú vošky!"

Nesodpovedala škola táto, svojmu vytýčenému cieľu,
poneváč nepodarilo sa jej svojich slov. žiakov
prekročiť, ich mater. jazyk odňať, poneváč zostá-
ly tu len Slováci. ~

Deň 28. okt. 1918. priniesol slobodu nášmu náro-
du. ~ Slovenskí deti prestali sa učiť, im cudzím
jazykom. ~ Keďže to tak ak v tejto škole. ~

Spoločnosť, ktorá neverila štátnovej, svetovej
pravdy, ~ slobody a samostatnosti národa česko-
slovenského, ~ vyhovárala sa všetkým, aby len ne-
musela vytaviť žiadnu slovenskú triedu, ac-
kolvek na to, tu prežívajúci Slováci mali právo ne-
odsakriepiteľné. Tak školský rok 1918-19. minul
s tým, že slovenskí deti i na ďalej nútení boli,
učiť sa im cudzím jazykom. ~

V roku 1919-20., na zakročenie levočského školského inšpektorátu, zriadená bola slovenská pobočka, - s jedným učiteľom. Za učiteľa tejto pobočky menovaná bola učiteľka Maria Bernusová. V tejto jednej triede boli stiahnuté všetky slovenské deti, vedením M. Bernusovou, ktorá, ešte aj sama, bojovala za vyjásňanými ťažkosťami.

Počet zapísaných detí, v posledných 2 rokoch, bol nasledovný: V roku 1918.-19. zapísaných bolo do opakovacej školy: 39, do každodennej: 120 detí. Spolu navštevovali túto školu 159 detí. V tých, následkom panujúcej španielskej choroby, a belom šk. roku stratila škola dve deti. 4 boli krátkozrační, 4 boli poloohluční a 6 detí vädrou rečou.

V šk. roku 1919-20. zapísaní boli do každodennej školy: 166 detí. Slovenská pobočka mala 55. žiakov.

šk. rok: 1920-21.

V školskom roku 1920-21. počet zapísaných detí bolo nasledovný: Do každodennej školy dalo sa zapísať 227 detí, do opak. školy 40 detí. Spolu 267 detí.

Dňa 25. novembra navštívil školu pán školský inšp. z Levočí, - František Filustik. Bol to prvý prípad, keď navštívil školu čsl. školský inšpektor. Školský rok tento minul bez ~~žiadnych~~ ~~známejších~~ udalostí.

šk. rok: 1921-22.

Počet zapísaných detí v každodennej: v opakovacej: v slov. pobočka:

Ďa dotkneme tú okolnosť, že koncom školského roku, na základe nariadenia Gen. riaditeľstva školského úradu učiteľ ~~spolínari~~, František Halas, dosavadný učiteľ, správcu, preložený bol na sídle. ľud. školy v Luciabani. Jeho dosavadné miesto, na ktorom učínkoval 15 rokov, - zaujal hrv. Luciabanský učiteľ-správcu - Julius Grobon. Preložená bola

ale aj Maria (Andriáš) Bernusová, učiteľka slovenskej pobočky, - to tiež do Luciabani, na ktorú tak uprávnené miesto spoločnosť menovala na učiteľku, Mariu Halásovic.

škol. rok: 1922-23.

Týmto novými silami začalo sa vyučovanie dňa 1. sept. 1922. Počet detí rastol.

Zapísaní boli: do slov. pobočky; 65. detí, do maďarských tried; detí.

Nedlho po začatí škol. roku, dňa 5. okt. - spoločnosť, pre všeobecnú krízu priemyselnu, najmä ale pre sl. hospodárenie, - zastavila celý závod.

Bol to ohromný prípad pre tuajší ľud, pretože štýmto stratil svojí stare a iste karabkové pramene, viac ako 1.200 robotníci.

Tým sa ale skratila aj život súkromnej školy, pretože spoločnosť, ktorá sotva dýchala

od ťažkých hmotných tíarch a starostí, - rozhodla sa, že školu stálej nevydržiava.

Tak sa stalo, že po ukončení školského roku, svojich dvoch učiteľov, - pretože Maria Halásovicá karachala svojí učit. učinkovanie docela este dňom 1. marca, - spoločnosť prepustila, ktoré po 3 mes. výpovední doba zostali bez zamestnania.

Do ukončení škol. roku 1922-23. a po zrušení súkr. ľud. školy, myslieť bolo treba aj nato, aby školopovinné deti, tu zostavších robotníckych rodín, netrpely situácii. Pretože gr. kat. ľud. škola nemohla prijať žiadnych, pretože tam zapísaní boli 143 detí, s 1 učiteľom,

ktoré stismite boli v jednej takej miestnosti, ktorá miestnosť svojmu účelu vôbec nespĺňovala. Ponaväčšie mal. obec medzi tým, to na základe nového súprného poriadku, pridelená bola ku súpr. Kosickej, tak štátny dozor mal prevádzkať škol. inšp. T. v Kosiciach. Náhľadko tento nový poriadok udelený bol dňom 1. 7. 1923.; preto týmže pomery, patričným inšpektorátom známou rešou. Preto potom bola vec klášená inšpektorátu, ktorý ihneď urobil patričné kroky, aby zrušená súpr. ľud. škola bola čím- skôr poštátnená.

Na toto zakročenie škol. inšpekt. referát min. škol. a náč. sovetu v Bratislave, dňom 1. 9. 1923. vymenoval učitelov: Anton Bouška, doč. uč. učitel na št. ľud. škole vnútornej v Štrumpachoch, ktorý v jednom menovaní bol za učiteľa - správcu. Za druhého učiteľa menovaný bol, býv. spol. učitel Julius Grobon.

Referát min. šk. a n. o. poveril p. škol. inšpektora, dra Jána Šimečka, aby cieľom poštátnenia školy jednal so správou Pohranič. škol. uč. spoločnosti. Toto pojednovanie zadria- ní bolo, dňa 14. 9. 1923. kde sa uzavrela smlúva, ktorá ktorej spoločnosť prepustí štátu desiatnu škol. škú budovu, ako aj v budove nachádzajúce škol. náradia, to za ročný prenájom, určený vo výške 10 zlatých korún čs.

So uzavretím tejto smlúvy, ktorú smlúva ak referát ministerstva školstva a náč. sovetu neschválil, správa už štátnej ľud. školy, previedla zápis

školskopovinných detí a tak dňa 19. nov.
1923. započalo sa vyučovanie, to už v duchu
slovenskom. Začalo sa vyučovanie so 100
detmi v škole každodennej a so 21 žiakmi v
škole opakovacej. Nebola tá ľahká práca, po-
neväč býv. sukr. škola abmednila so svojim
burokratickýmjmi jednaním a so svojou vyučov.
rečou maďarskou to, aby sa deti mohli učiť im
slastným, sladkým jazykom. Preto učiteľ, pri tej-
to započatej práci dbal len hlavne o to, aby
školské deti, od nich odcudzenú slovensinu
oblúbili, čím skôr odsvojili.

Zdravotný stav žiakov nebol najlepší.
Všeobecná nezamestnanosť dala sa aj tu cí-
tiť. Deti, ktorí nemali žiadne šatstvo, ba ani
obuv, nútení boli školu zanedbať. Na tomto
stave chcel pomôcť Čsl. Č. Kríž, so svojou
ošetrovateľskou akciou, následkom čoho 38 detí
dostali obuv, ba aj žimné šatstvo.

Dňa 31. dec. 1923. zomrela 1 žiacka v
Košiciach v šš nemocnici, to následkom
nepodarenej operácie. Na koncom školského
roku, pre panovanie nakarl. nemoci, "spály",
na základe nariadenia okr. úradu v
Gelnici, - škola 14 dní bola zavretá.

Slávnosti.

Dňa 7. marca, z príležitosti oslavy 74. na-
rodenniny p. prezidenta, usporiadaná bola
v rannici vyučovania, menšia školská slávnosť,
na ktorej, po prednesení niekoľkých, pekných
básni, - slávnostnú reč prehovoril p. Ant.
Bouška, doc. správca školy. Dňa 4. mája

oslavili sme tragický skon, nel. Dr. Mil.
Kast. Štefánika, ako jediného osloboditeľa našej
Vlasti.

Dňa 28. júna školský rok slávnostne bol zahlu-
šený.

Školský rok 1924.-25.

Školský rok 1924.-25. napočiaty bol, dľa nariadení
patričných úradov už dňom 1. sept. 1924.

Pri riadnom a dodatočnom výpise, dalo sa na-
jsť 81 detí do každodennej školy a 24 detí do
opakovaciej. Na spôsobe s predošlého roka, aj teraz
t. t. prevzal doč. spr. uč. Anton Boroška, t. t.
št. učiteľ Julius Grabov. V škole opakovaciej
vyručovalo sa vzájomne. -

Osobná zmena.

Dňom 14. okt. 1924. dosvädný učiteľ správca Anton
Boroška, pridelený bol na svoju žiadosť pridelený
na št. mest. škole v Kompachách, - vedením
spr. školy poverený bol výnosom ref. min. šk. a
nár. osvety Julius Grabov (č. výn.).

Na druhé učiteľské miesto menovaná bola, vý-
nosom ref. min. šk. a nár. osvety č.

to zo dňa 6. okt. 1924. ~ Maria Andrášiová
doč. št. učiteľka, - ktorá ale miesto toto
zaujať nemohla, pretože práve v ten čas
bola na zdravotnej dovolenij. Ako náhradná
sila na jej miesto, menovaná bola Margita
Karpáthyová, ktorá spôsobila na tom-
to mieste, až do dňa 1. dec. 1924. to do nastú-
penia služby Marie Andrášiovej.

Úradné návštevy.

Dňa 24. okt. 1924. navštívil našu školu pár školský inšp. Dr. Jan Limecák.

Dňa 25. mája 1925., tešila sa škola návštevou xevnsk. súprného inšpektora, pána Juliusa Zalla, ktorý školu tenkrát prvý raz navštívil. Vďaka týmto návštevám skončili sa dobrými úspechom. Po úradných návštevách, xakázani boli spoločné porady, na ktorýchto poradiach učiteľstvu udelané boli odborné pedagogické-methodické pokyny.

Slávnosti.

Dňa 28. okt. 1924. oslavovala naša škola 6. výročie našej samostatnosti pekne, dôstojne, pekným programom. Prednesené boli pekné aktuálne básničky. Básni: "Ja som súhaj." predniesol Štefan Kalavský, riak II. roč., "Kde vlast' moja," predniesol Jozef Šucho, riak II. roč., "Kráčohol" šká predniesol Štefan Ladný, riak II. roč. a básni: "Vyhrali ma!" predniesol Ondrej Tkáč, riak opakovanej školy. Okrem našich národných hymnů xapievateľné boli aj iné národné spevy.

Slávnosťou reč prehovoril doč. spr. učiteľ Julius Grabow, ktorý v svojej reči pekným spôsobom skreslil borby našich hrdinov za slobodu.

Znáxorvil to tak pekne, a vložne, že každý riak, každý poslucháč jeho reči, je si vedomý, túto našu ťažko vybojovanú slobodu oceňovať.

Z príležitosti 75. narodeniny nášho p. prezidenta, správa školy usporiadala opäť škola školskú slávnosť. Na túto slávnosť prehovoril o našom p. prezidentovi ~~z~~ zase, doč. spr. školy, Julius Grabow. V svojej reči xná.

xornil ľadku životní dráhu p. prezidentova.
Prednesené boli peknie, - zvlášť na túto
oslavu vybraté, peknie národné básne a spevy.

Dňa 4. mája slávik sme 5. výročie, tra-
gickej smrti, prvého ministra vojny, ship-
ného učenca, osloboditeľa, generála Dr.
Milána R. Štefánika.

Ludovýchové
naukobehy.

V smysle nariadenia min. škol. a
nar. osvety, počas zimného obdobia usporiada-
né boli dve ľudovýchové naukobehy, to
počínajúc dnom 1. 12. 1924. do dňa 31. 3.
1925. Jeden hura vystavený bol za ka-
ciatnikov, druhý zase pre pokračujúcich do-
spých. Počet účastníkov bol 24.

Tieto naukobehy podporované boli štá-
tom. Nemajetní účastníci týchto nauko-
behov, na písacie potreby obdržali po 3 Kč
podpory.

Ke niekoľko slúžila škola svojmu cieľu, - ľuds-
výchovy, to predčí tá okolnosť, že v zimných
mesiacoch, každú nedelю, v miestnostiach
školy, usporiadané boli peknie, poranne
ľudovýchové prednášky, prevádzané so
svetelnými obrázkami. Na týchto prednáškách
prednášalo učiteľstvo školy spolu s členmi
miestnej osvetovej komisie z Komupachov.

Tieto prednášky slúžily vždy na veľkú
radosť tunajšieho obyvateľstva a riadca.

Potrebný elektrický prúd, k týmto prednáškam
ako aj k osvetľovaniu školskej budovy, dáva-
la správa tunajšieho banob. závodu.

Za túto jej skúsenosť, aj túto snáňim
vysloviť našu úprimnú vďaku.

Zdrav. stav. zia-
ctva.

Zdravotný stav ziactva, dni v tom-
to školskom roku nebol bežadný.

Onemocnenie ziactva, pre nedostatok
pátstva, to pre všeobecnu nízaměstnanosť
rodicov, stále sa opakuje. Vyvrcholil sa
to v mes. januáru, nasledkom čoho, aj
školská dochádzka sklesne.

V jarých mesiacoch, menovite v
mes. aprílu začína vystupovať naka-
zlivá nemoc, - osycky. Nasledkom rýchle-
ho rozširovania tejto nemoci, - okresný
urad, školu na dobu 14 dní zavrel, to
od 26. IV. 1925, - do 9. V. 1925. číslo vynosu:
4152/1925.

Difu. menovanie. Dňa 10. júna 1925. - referát min. šk.
a národnej osvety v Bratislave, so svo-
jim vynosom zo dňa 5. V. 1925. číslo: 30.453.T.4.
10.907/1925. menoval Juliana Grabova, doc.
št. učiteľa, doc. spr. školy, za definitívne-
ho št. učiteľa na uč. miesto, platuostou
od 1. nov. 1925.

Konec šk. r. Dňa 27. júna 1925. na základe
nariadenia ref. min. šk. a nar. osvety,
školský rok bol slávnostne ukľčovný.

Zápis na budú. Dňa 28. 29. 30. a 1. júla 1925.

ci šk. rok. bol riadny zápis ziactva už na
šk. rok 1925.-26. -

13. IV. 1926.

Príručný
Ch. v. j.